

CHARM MAXSULOTLARINIDAN CHIQAYOTGAN CHIQINDILARNI BOSHQARISH

G‘ofurov Akmal Ilyosjon o‘g‘li,

Farg‘ona Politehnika Instituti

"Yengil sanoat muhandisligi" kafedrası assistenti, (94) 022-58-97

Annotatsiya: Maqolada charmni qayta ishlash va chiqindilarni boshqarishning ahamiyati tahlil qilinadi. Charm sanoatining ekologik ta'siri, chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash usullari, shuningdek, chiqindilarni boshqarishning samarali yo'llari ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada charm sanoatidagi chiqindilarni ajratish, qayta ishlash va yo'q qilishning turli usullari hamda ularni boshqarishning ekologik jihatdan to'g'ri yo'llari muhokama qilinadi.

Xozirgi kunda atrof-muhitning ifloslanishi va resurslarning tejallishi dolzarb masalalarga aylangan. Ayniqsa, charm sanoati o'zining atrof-muhitga salbiy ta'siri bilan tanilgan sohalardan biri hisoblanadi. Charmni qayta ishlash va chiqindilarni boshqarish, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda, ekologik muammolarni kamaytirish va barqaror rivojlanishni ta'minlash uchun juda muhimdir. Ushbu maqolada charmni qayta ishlashning ahamiyati va chiqindilarni boshqarishning samarali usullari haqida so'z boradi.

Maqola ko'rilayotgan muammoli xolat charm sanoatidagi asosan, hayvonlar terisi bilan ishlashni o'z ichiga oladi. Bu jarayon juda ko'p kimyoviy moddalarni talab qiladi, shu jumladan, xlor, sulfurik kislota va boshqa zaharli kimyoviy moddalardan foydalaniladi. Shuningdek, charmni ishlab chiqarish ko'plab suv resurslarini talab qiladi, bu esa suv tanqisligi bo'lgan hududlar uchun katta xavf tug'diradi. Charm sanoatining ekologik ta'siri juda katta va ko'p jihatdan salbiydir. Charm sanoati bir nechta sohalarda atrof-muhitga zarar keltiradi, jumladan, resurslarning sarflanishi, kimyoviy moddalardan foydalanish, suv va havo ifloslanishi, hamda chiqindilarni boshqarishdagi muammolar. Keling, ularning har birini batafsil ko'rib chiqaylik[1].

Maxsulotni ishlab chiqarish juda ko'p tabiiy resurslarni talab qiladi, xususan, suv va energiya. Charmni ishlab chiqarish jarayoni, avvalo, hayvonlarni boqish va ular uchun ozuqa ishlab chiqarish bilan boshlanadi, bu esa katta miqdorda yer va suv resurslarini talab qiladi. Shuningdek, charmni ishlab chiqarish jarayonida energiya iste'moli yuqori, chunki terilarni tozalash, quritish va kimyoviy moddalar bilan ishlov berish uchun yuqori harorat va katta miqdorda energiya kerak [2].

Charm maxsulotini qayta ishlashda eng katta muammo - bu kimyoviy moddalar. Teri materiallarini tozalash va o‘zgartirish uchun keng miqyosda zaharli kimyoviy moddalardan, masalan, xlor, sulfurlangan kislotalar, arsenik va boshqa og‘ir metallar ishlatiladi. Kimyoviy moddalarning ko‘pi atrof-muhitga chiqib, yerga, suvga va havoga zarar yetkazadi. Ushbu moddalar inson salomatligiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatishi mumkin.

Ushbu maxsulotlarni qayta ishlash jarayonida havo ifloslanishi ham yuzaga keladi. Kimyoviy moddalar va zaharli gazlar ishlab chiqarish jarayonida havoga chiqarilishi mumkin, bu esa havo sifatini pasaytiradi va jamoat salomatligi uchun xavf tug‘diradi. Misol uchun, ammiak va boshqa zaharli gazlar, charmni ishlov berish jarayonida havoga tarqaladi.

Maxsulot chiqindilarini boshqarish juda muhim masala hisoblanadi. Charmni qayta ishlash jarayonida ko‘plab qattiq chiqindilar, suyuqliklar va kimyoviy moddalar hosil bo‘ladi. Agar bu chiqindilar to‘g‘ri boshqarilmasa, ular yerga yoki suvga aralashib, atrof-muhitga zarar yetkazadi. Qayta ishlash jarayonida hosil bo‘ladigan chiqindilarni to‘g‘ri ajratish, saqlash va yo‘q qilish juda muhimdir [3].

Bunday maxsulotlarni ishlab chiqarish uchun zarur bo‘lgan yer maydonlarini yaratish uchun ko‘plab o‘rmonlar kesiladi. Bu esa tabiiy landshaftning o‘zgarishiga, o‘simliklar va hayvonlarning yashash muhiti yo‘qolishiga olib keladi. Xususan, charm uchun boqiladigan hayvonlarni yetishtirishda o‘rmonlarning kesilishi va tabiiy yashash joylarining kamayishi ekologik muammolarga olib keladi[4].

Charm ishlab chiqarish jarayonida, ayniqsa rivojlanayotgan mamlakatlarda, ishchilar uchun xavfli sharoitlar mavjud. Kimyoviy moddalarga ta'sir qilish, noxush sharoitlarda ishlash va sanitariya sharoitlarining yetishmasligi inson huquqlarini buzish va ishchilar sog‘lig‘iga salbiy ta'sir ko‘rsatadi. Bundan tashqari, charm ishlab chiqarish ko‘pincha hayvonlarga nisbatan shafqatsizlik bilan bog‘liq bo‘lib, bu etika masalalarini keltirib chiqaradi. Charm sanoatining ekologik ta'siri katta bo‘lib, bu atrof-muhitga zarar keltiradigan ko‘plab omillarni o‘z ichiga oladi. Suv, havo ifloslanishi, kimyoviy moddalardan foydalanish, chiqindilarni boshqarishdagi muammolar va tabiiy resurslarning sarflanishi – bu barcha masalalar chiqindilarni kamaytirish, qayta ishlash va ekologik jihatdan to‘g‘ri boshqarish orqali hal etilishi kerak [5]. Bu masalalar echimini topish uchun sanoatdagi ishlab chiqarish jarayonlarini qayta ko‘rib chiqish, yangi texnologiyalarni joriy etish va ekologik toza usullarni qo‘llash zarur.

Charm sanoati o‘zining chiqindilari bilan mashhurdir. Charm ishlab chiqarish jarayonida olingan chiqindilar, xususan, o‘zgarib ketgan yoki sifatini yo‘qotgan materiallar, to‘qimachilikni qo‘llashda yoki boshqa sanoat tarmoqlarida ishlatilishi mumkin. Charmni qayta ishlash orqali bu chiqindilarni qayta ishlash imkoniyati yaratiladi. Masalan, eski charmni qayta ishlash orqali poyabzal, sumkalar yoki boshqa aksessuarlar ishlab chiqarish mumkin [6]. Qayta ishlangan charm materiallarining boshqa sanoat tarmoqlarida foydalanilishi

chiqindilarning miqdorini kamaytiradi. Bu esa chiqindilarni yondirish yoki qoplash orqali ekologik zararlarni kamaytirishga yordam beradi. Qayta ishlashning keng qo‘llanilishi chiqindilarni boshqarishda muhim rol o‘ynaydi.

Yangi charmni ishlab chiqarishda ishlatiladigan kimyoviy moddalar (masalan, xlor, arsenik, sulfur kislotalari) ekologik jihatdan zararlidir va atrof-muhitni ifloslantiradi. Charmni qayta ishlashda esa, bu moddalar kamroq ishlatiladi, chunki qayta ishlash jarayoni ancha xavfsizroq va ekologik toza hisoblanadi. Shuningdek, qayta ishlash jarayonlarida ishlatiladigan materiallar ko‘pincha biologik ravishda degradatsiya qilinadigan materiallarga aylantiriladi, bu esa tabiiy resurslarga bo‘lgan zararli ta'sirni kamaytiradi. Qayta ishlash orqali chiqindilarning ifloslantiruvchi moddalar bilan aralashishi oldini olish mumkin [7].

Ushbu jarayon orqali nafaqat yangi charm ishlab chiqarish uchun zarur bo‘lgan tabiiy resurslar, balki energiya va suv ham tejraladi. Charm sanoatining ekologik ta'sirini kamaytirish uchun qayta ishlashni kengaytirish, chiqindilarni boshqarishni takomillashtirish va atrof-muhitni ifloslantiruvchi moddalar miqdorini kamaytirish zarur. Bularning barchasi atrof-muhitni saqlab qolish va ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga yordam beradi [8].

Shuningdek, charmni qayta ishlash orqali hayvonlarga nisbatan shafqatsizlikni kamaytirish va ekologik toza mahsulotlarga bo‘lgan iste'molchilar talabini qondirish mumkin. Bu jarayonni rivojlantirish, iste'mol madaniyatini barqarorlashtirish va atrof-muhitga bo‘lgan ta'sirni kamaytirishning samarali usulidir. Natijada, charm sanoatining qayta ishlash jarayonini joriy etish, ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy foydalarga erishish imkonini yaratadi. Shu bilan birga, ushbu jarayonning muvaffaqiyati sanoatni qayta qurish, texnologiyalarni yangilash va samarali chiqindilarni boshqarish strategiyalarini joriy qilishga bog‘liq.

Adabiyotlar

[1]. Tursumatova Shaxlo Samiyevna, & Mamatqulova Saida Raxmatovna. (2022). The importance of creating embroidery patterns from the methods of artistic decoration in the light industry. Innovative Technologica: Methodical Research Journal, 3(05), 1–10.

[2]. Raxmatovna. M. S. (2022). Analysis of women's clothes sewing-a study to develop a norm of time spent on the technological process of knitting production. International Journal of Advance Scientific Research. 2(03). 16-21.

[3]. Raxmatovna. M. S. (2022). Research on the development of norms of time spend on the technological process of sewing and knitting production; basic raw materials, their composition and properties. Innovative Technologica: Methodical Research Journal, 3(03), 28-32. ISSN: 2776-0987, Volume 3, Issue 5, May, 2022. 7

[4]. Raxmatovna.M.S.(2021). The description of perspective fashion trends in men's clothing. Innovative Technological:Methodical Research Journal,2(10),15-20.

[5].Nizamova, B. B., & Mamatqulova, S. R. (2021). Analysis of the Range Of Modern Women's Coats. The American Journal of Engineering and Technology, 3(9), 18-23.

[6]. Tursunova, X.Sh., Mamatqulova Saida Rahmatovna. (2020). Ayollar paltosi uchun gazlamalar taxlili. 3 rd international congress of the human and social science researches (itobiad).

[7]. Mamatqulova Saida Raxmatovna, & Yaxyojonova Mohidil Husan qizi. (2025). Ayollar ko‘ylagini o‘lchamga tayyorlash va qomatda kiyim nuqsonlarini aniqlab bartaraf etish. YANGI O‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI, <https://phoenixpublication.net/index.php/TTVAL/article/view/3916>.

[8]. Yaxyojonova Mohidil Husan qizi (2025). O‘smir yoshdagi qizlar ust kiyimlarining tashqi ko‘rinishi badiiy hususiyatlari. Izlanuvchi ilmiy-metodik jurnali. <https://phoenixpublication.net/index.php/Izlanuvchi/article/view/3922>